

Агросфера як інтегрований об'єкт регулювання аграрного й природоресурсного права

Тисячі років існування людини як частини природи і як діяльної істоти, що перетворює природу, знаходиться в діалектично суперечливій залежності. Останнє сторіччя особливо актуалізувало проблему взаємодії суспільства й природи, що проявилася в появі такого явища, як глобальна екологічна криза. Світова спільнота нарешті зрозуміла, що настав момент зміни принципів ставлення, зокрема, до агросфери зі споживчо-експлуатаційного до сталого розвитку, запровадження якого має зупинити деградацію навколишнього природного середовища внаслідок негативного впливу виробництва та зростання чисельності населення у світі. Вирішальна роль в упорядкуванні таких суспільних відносин належить праву як одному з найефективніших регуляторів відносин у суспільстві.

У вітчизняній системі права відповідні функції виконують, зокрема, аграрне й природоресурсне право. Останні регулюють динамічні суспільні відносини, на які в останні роки особливий вплив справляє процес міжнародної економічної й політичної інтеграції України до Європейського Союзу.

А. П. Гетьман, досліджуючи розуміння природоресурсного права в науковій спадщині професора Ю. О. Вовка, зазначає, що предметом природоресурсного права виступають своєрідні суспільні відносини, що існують з приводу раціонального використання та охорони природних ресурсів, об'єктів природи держави, які єдині за своїм соціально-економічним змістом і мають єдину мету – охорону й відновлення та забезпечення безпечного середовища існування людини [1, с. 7, 8].

П. Ф. Кулинич дещо піддає сумніву усталений підхід, згідно якого обов'язковим суб'єктом аграрних відносин повинен виступати суб'єкт аграрного господарювання (як це раніше було притаманне колгоспному й сільськогосподарському праву), що й характеризує специфіку предмета

аграрного права. Як вбачається з цього дослідження, сучасне аграрне право має регулювати більш широке коло суспільних відносин, а саме: відносини щодо використання та охорони агросфери, які, в свою чергу, охоплюють відносини щодо формування оптимальної сільської поселенської мережі, соціальної сфери села, з приводу здійснення неаграрних видів виробничої діяльності, а також агроекологічних відносин, тобто відносин з приводу використання земель сільськогосподарського призначення [2, с. 44]. Ця позиція підтверджується тим, що в Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року, затвердженій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.10.2013 р., № 806-р, стратегічними цілями розвитку аграрного сектору економіки України проголошено раціональне використання земель сільськогосподарського призначення та зменшення техногенного навантаження аграрного сектору на навколишнє природне середовище за принципом стимулювання сільськогосподарських товаровиробників до раціонального аграрного природокористування.

В літературі наголошується, що сьогодні назріла гостра необхідність у визначенні стратегії розвитку як аграрного сектору економіки держави, так і агросфери в цілому. Потрібні чіткі уявлення про кінцеву мету, про те, який шлях наша держава має обрати, – чи повернення до індустріального сільського господарства, яке існувало в Україні у 80-х роках ХХ століття, чи реалізацію нової стратегії формування агросфери на принципах сталого розвитку, біосферно-ноосферного підходу, що ґрунтується на ідеях В. І. Вернадського [4, с. 9]. Отже агросфера виступатиме новим інтегрованим об'єктом регулювання галузей аграрного й природоресурсного права.

Соціоекономічний підхід до розвитку агросфери базується на тому, що розвиток аграрної галузі (економічний аспект) і разом з тим «рушійною» її силою селянства (соціальний аспект) повинно бути взаємозалежним і взаємопідсилюватися, всіляко сприяючи також розвитку сільських громад, територій та навколишнього природного середовища. Особливістю цього підходу вбачається прагнення інтегрувати економічний, соціальний, екологічний аспекти, перебудувати характер і закономірності

двостороннього зв'язку між ними, виявити ресурси їх взаємного посилення і примноження, що, разом узяте, дозволить приймати більш ефективні рішення [3, с. 76].

Науковці обґрунтовано доводять тезу про сутність агросфери як системи, яка поєднує виробничу, соціальну та екологічну складові, що в майбутньому має забезпечити можливість задовольняти зростаючі потреби в продовольстві у поєднанні зі збереженням і примноженням агроресурсного потенціалу, а відтак сприятиме досягненню стратегічних цілей державної аграрної політики. Рух до сталого розвитку в кінцевому рахунку призведе до формування передбаченої В. І. Вернадським сфери розуму (ноосфери), коли мірилом національного та індивідуального багатства стануть духовні цінності та знання людини, що живе в гармонії з навколишнім середовищем в процесі виробництва екологічно чистої продукції.

Список використаних джерел:

1. Гетьман А. П. Розуміння природоресурсного права в науковій спадщині проф. Ю. О. Вовка / А. П. Гетьман // Сучасні досягнення наук земельного, аграрного та екологічного права : круглий стіл, присвяч. пам'яті проф. Ю. О. Вовка, 24 трав. 2013 р. / НУ ЮАУ, НАПрУ. – Х. : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2013. – С. 7 – 8.

2. Кулинич П. Ф. До питання про розвиток предмета аграрного (сільського) права / П. Ф. Кулинич // Аграрне право як галузь права, юридична наука і навчальна дисципліна : матер. Всеукр. кругл. стол. (м. Київ, 25 травня 2012 р.) / за заг. ред. проф. В. М. Єрмоленка, В. І. Курила, В. І. Семчика. – К. : НУБіП України, 2012. – С. 43 – 46.

3. Попова О. Агросфера: социоэкономическое содержание и основы устойчивого развития / О. Попова // Вопросы развития АПК. – 2012. – № 5. – С. 73-84.

4. Созінов О. Агросфера України у ХХІ столітті / О. Созінов // Вісн. НАН України. – 2001. – № 10. – С. 7 – 16.